Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Winther, Christian

Titel: Poetiske Skrifter

Citation: Winther, Christian: ”Poetiske Skrifter”, i Winther, Christian: *Poetiske Skrifter*, udg. af Oluf Friis , 1927-29, s. 358. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-wintherchr01val-shoot-idm139972044246208/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Skrifter

alle til denne. Af det biografiske er ikke det privat-biografiske medtaget: Navne paa ellers ukendte Personer, til hvem Digtene er skrevet o. s. v.

I »Museum« (1896) er aftrykt to Breve fra Winther, hvori han angiver Sted og Tilblivelsestid for en Del af sine Digte. Disse Angivelser er i Noterne i en Parentes vedføjet de enkelte Digte.

Iøvrigt har det været at tage fat paa bar Bund.

BLANDEDE DIGTE.

3 Studentervise. Skrevet paa Regensen 1820. Winthers først trykte Digt. Offentliggjordes i Rosenkildes »Brevduen« (1820, Nr. 5, den 26de Juni). Til Melodi af Ernst Krøyer blev den sunget ved det Gilde (5te Juni, 1820) i Regensgaarden, der gav Anledning til Studenterforeningens Stiftelse. Om det Indtryk, Visen gjorde paa Deltagerne i Festen, skriver den senere Biskop G. P. Brammer: »Baade Sangens Indhold og Melodi vare begejstrende for os Alle ..... Det var en opløftende, uforglemmelig Aften, fordi den vakte eller oplivede Følelsen af vort Kald, særligt til at blive Fædrelandets værdige Sønner som Videnskabsmænd, og levendegjorde broderlig Samfundskjærlighed til hverandre« (citeret H. C. A. Lund: »Studenterforeningens Historie« I, 53—54).

Paa sin 70-Aars Fødselsdag modtog Winther en Skrivelse fra Studenterforeningen med en Tak for hans Betydning for denne, da han som en af Bannerførerne med sine Sange »gav hele det danske Studenterliv et nyt og hidtil ukjendt Indhold« (citeret N. B. III, 362).

4 *Høiskolen* Universitetet. *Haandtag* Haandslag, især som Bekræftelse af et Løfte.

5 Fadderne synge. Egentlig et Lejlighedsdigt til en Barnedaab (Foraaret 1822) hos Sognepræsten i Øster-Ulslev pa Laaland, Isac Sidenius, Chr. W.s Skolekammerat, gift med Trine Møller.

7 *fyre i* (spøgende og vulgært) nyde berusende Drikke.

7 Indskrivter paa min Søsters Rokkebrev.

Skrevet 1823 under Chr. W.s Ophold hjemme i Købelev Præstegaard. Digtet er blevet til paa den Maade, at han bad sin »Søster« Petrine Møller, om hun hver Lørdag vilde give ham Papiromslaget omkring Hørtotten paa hendes Rok, det saakaldte *Rokkebrev*. Efterhaanden fyldte han saa det hele med Digtet, hvis enkelte Afsnit saaledes svarer til de forskellige Lørdage.

7 *Da Adam kom fra Paradis.*
Winther har maaske tænkt paa det gamle Vers (af Rostgaard eller Helt):

»En Bonde Adam var og maatte Ploven køre,
Saa maatte Adams Børn og vore Fædre gøre.«

Et lignende Vers af den engelske Bondedigter John Ball (14. Aarh.) lyder i Oversættelse af Søren Terkelsen:

»Da Adam grov, og Eva spandt,
Hvo var den Tid ræt Hoffuemand?«

9 *vise Sprog* Sentenser, korte fyndige Ytringer (Sml. Ordsprog). *Lafontaine* August Heinrich Julius Lafontaine (1758—1831), tysk Romanforfatter, hvis Bøger havde vundet stor Popularitet ved deres sentimentale, borgerlige Præg. *Rudolph Bay* (1791—1856), paa Winthers Tid yndet som Komponist, især af en Række melodiøse, men noget sødlige Romancer.

10 *Herregunst* en fornem Herres Yndest. Sml. Ordsproget: Herregunst og April-Veir varer ikke længe ved. (P. Lolle).

12 *Beileren paa viden Jord.* De enkelte Digte i fjerde Afdeling knytter sig ikke til bestemte historiske eller litterære Personer. W. har taget de for hvert Land typiske eller mest kendte Mands- og Kvindenavne. Situationerne har paa samme Maade Sigte paa det efter den almindelige Opfattelse karakteristiske for de enkelte Lande.

14 *England* Strofen giver Udtryk for Opfattelsen af England som en Handels- og Kræmmernation.

Indien Den saakaldte Hovedjagt var bl. a. udbredt paa visse Steder i Indien og Øerne i Stillehavet.

14 *Jeg var en Jomfru saa rank og skjøn*, Hørdyrkning var tidligere almindelig Landet over, ophørte i 1880'erne. Hørberedning skildres i det store og hele ens i de mange Beskrivelser, der nu findes af »dansk Bondeliv« [se en Normalskildring i »Danmarks Folkeminder« Nr. I, 50—52]. Naar Hørren var trukket op [*ruske, røske*], blev den spredt paa flad Mark for at Regn og Sol kunde løse Taverne, i Tilfælde af tør Sommer blev den sænket i en Mergelgrav e. l. Den skulde saa tørres over en »Hørgrav« eller »Brydegrav«, et Hul i Jorden med Stænger over. Naar den var tør og stiv, skulde den *brydes* [eller *brages*]: ved Hjælp af et særligt Redskab blev Stænglerne knust, saaledes at Taverne blev fri. Den var saa tjenlig til *Skætning* [eller *Skagning*]. Hørren blev lagt paa et *Skætetræ* [*Skagefod*] og bearbejdet og banket med en *Skættehaand* [eller *Skagehaand*, minder i Form om en bred Sværdklinge med Fæste]. Endelig *hegles* eller kæmmes Hørren og naar en Hørlok er færdig dannes der et *Hovede* eller *Knude* paa den. 12—16 Lokker bindes sammen til en *Hørkrans*. Paa denne Maade gemmes den hen i en Kiste, indtil den skal spindes. Naar Hørren er spundet, vikles Garnet fra Tenen op paa en Haspe. For yderligere at blødgøres bliver det, hvis det er Linnedgarn, kogt i Askelud, og vindes saa til Nøgler. Garnet er dermed tjenlig til Vævning. Det fastgøres som Rendegarn paa Væverbommen eller oprulles som Islæt paa Spoler, der sidder i *Skytten*, et baadformet Redskab, hvormed Islættraaden bringes ind i Rendegarnet, idet Skytten under Vævningen skydes eller kastes frem og tilbage imellem Rendingen. Med *Slagbordet* slaas Islættraaden fast. Winthers Digt, der er fremgaaet af Præstegaardssønnens Fortrolighed med gammel dansk Bondesæd, er paa en Maade vendt tilbage til sit Udgangspunkt. I det Falsterske Bondelivsbillede »Livet i Klokkergaarden« [ved Fr. L. Grundtvig, »Danmarks Folkeminder« 1909, I—II] for-

tælles: »Moderen sang ofte en Vise om Hørren og dens Skæbne; men Lars Rasmussen mindes kun nogle enkelte Linjer. Den begyndte nok saaledes:

Jeg var en Jomfru, saa rank og skøn,
min Kjole den var af Silke grøn.

Siden hed det:

Med Spolen paa Væven jeg løber ømkap,
og faar saa mangen en vældig Rap.«

15 Vinterlandskab (1827).
den hvide Maag. Formen Maag for Maage er ellers ukendt, vist her af Rimnød.
Ranglesnog Ordet er dannet af Winther i Analogi med *Rangleslange* Klapperslange.

18 Phantasie (Regensen 1820). Under Titlen »Til J. F.« første Gang trykt i Rosenkildes »Brevduen« (1821, Nr. 30, den 25de Juli). Digtet er skrevet til Jacobine Fritsche i Aalborg, en i sin Tid meget fejret og bekendt Skønhed. Winther kendte hende ikke, da han skrev Digtet, traf hende først en 7—8 Aar senere, da hun var blevet den svenske Konsul Hollenius's Hustru. Hun bevarede Winthers Hyldestdigt med Stolthed og fik efter eget Ønske det haandskrevne Digt med sig i Graven.

18 *cimbrisk* jysk.

23 Naar kommer Høsten (Kødelev 1823).

25 Hilsen (1827).
Tuberose, almindeligere Tuberose, en Blomst af Narcisfamilien (Polianthes tuberosa).

26 Flyv Fugl, flyv (1825). Omtales i Digtet »Vandring og Opdagelse« som »hiint forfløine Fuglebrev«. Se Noter til Digtet Side 368. Hartmanns bekendte Melodi til Digtet er fra 1837. En Analyse af Digtet findes i Hans Brixes »Favre Ord«.

27 Haandværkssvenden synger (Ehlers Kollegium 1825).

28 *Depart* Afrejse.

29 O! var jeg! (Regensen 1820).

Golkonda By i Forindien. Tidligere Hovedstaden i et stort Rige. Berømt for sine Diamantsliberier.

30 Sonet (1826).

31 Hvordan hun er? (1827).

34 Rankens Datter (1826).

36 Amor Jesuita.

Tamarisk Busk med smaa grønne Blade og hvide eller rødlige Blomster. Vokser i Sydeuropa. Dyrkes hos os i Haver som Prydplante.

40 Jeg elskte Fogdens Datter. (Købelev 1822). Om sidste Strofe, som C. Molbech, der 1853 vilde optage Digtet i en Antologi, ønskede ændret, skriver Winther, at han mener: »i Slutningsverset netop — skjøndt aldeles uden at reflektere derover — at have truffet det eller de rigtige Udtryk for en vild Fortvivlelse, en bitter Ironi« (citeres hos N. B. II, 359).

42 Ridder Kalv (1826).

Bygget over en Anekdote i Arild Huitfeldts »Danmarks Riges Krønike« (II. 1652), hvorfra den er overgaaet til de senere Historieskrivere. En kritisk Undersøgelse af den historiske Kerne findes af A. D. Jørgensen i »Historisk Aarbog« (1878, 219—228).

Hvor Huitfeldt fortæller om Valdemar Atterdags Kampe med de oprørske jyske Lensmænd, meddeler han blandt Begivenhederne i Aaret 1359: »Udi dette Oprør / falt Erland Kalff fra hannem / som inde haffde Ribe / Hand fick Mögeltönder og Gram derfore udi Forlæning« (Side 519). Om Tildragelserne i 1360 berettes: »Erland Kalff lod forsone sig paa den tid med Kong Woldemar / oc falt hannem til igien / med try Slaat / Ribe / Møgeltønder / Gram. Deroffuer sagde Kong Woldemar om hanenm: Kalff / er en god Ko / i fior gick hand bort som en Kalff / nu er han som en Ko / kommen igien / med to« (Side 521). Winther forholder sig frit til de historiske Enkeltheder. En enkelt Unøjagtighed er kommet ind. Kalv gik ikke over til Grev Gert, men til hans Sønner, Greverne Henrik og Klavs af Holsten.

42 *Hovmænd* Mænd i Konges eller Høvdings Tjeneste.

Eske Brok Den følgende Række Navne er spøgende Allusioner til gamle Adelsnavne, Skjoldemærker og Slotsnavne. Sml. i »Ringens Indskrift« [tredie Bind].

43 *Søhøner* Sørøvere, Fribyttere.

44 *Randersøl* Det saakaldte Randers Burøl. Omtales første Gang i en Gildeskraa fra 1417. Var berømt gennem det 16. og 17. Aarh. Holberg skriver i »Peder Paars«: »Det fede Randers Øl gav Lyst til mere Snak«.

48 Brev fra Kiel til Anna Mathea. Dette Digt og »De høie Steder« (der ikke er medtaget) stammer fra Winthers Udenlandsrejse til Italien (1830—1831) og er skrevet til Anna Mathea Aagaard, Datter af hans gode Venner paa Iselingen (ved Vordingborg), hvor han ofte var i Besøg. Inden sin Rejse havde han været paa Iselingen for at sige Farvel og havde meldt sin Ankomst i et langt naivt-spøgende Rimbrev til den ældste Datter, den fjortenaarige Frederikke. (Brevet er citeret hos N. B. II, 136).

49 *Den Danske kalde de Hr. Meier!* Tankegangen i Strofen er at skildre Modsætningen mellem Kiel, der endnu har Mindelser om Danmark, og Hamborg (hvortil Digteren skal rejse), der af Winther opfattes som Handelsbyen, hvor man bedømmer Folk efter Pengene og hvor Danskeren — som det ogsaa er kendt andre Steder fra — aabenbart har haft Ord for at være en dreven Forretningsmand. *Meier* kan paa Tysk bruges nedsættende om *Jøden*.

I denne By her er et Folkeslag, Denne og den følgende Strofe skildrer Studenterne ved Christian-Albrecht Universitetet i Kiel. Winther, hvem Modsætningen mellem dansk og tysk Studenterliv naturligvis har sianet, nævner en Del karakteristiske Træk, der kendes fra andre Skildringer og Billeder af tyske Studenter [se Friedrich Schulzer og Paul Ssymank: »Das deutsche Studententum von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart« 1910].

Farverne *rot-weiss* og den røde Hue omtales i Beskrivelser af Kielske Burschenschaft-Foreninger [se A. Halling: »Die ersten 100 Semester der Burschenschaft

»Teutonia« in Kiel« 1906, Side 15], kun markeres Farverne almindeligt ved særlige Baand, ikke ved kulørte Skjorter.

50 Sang i Dalen (1832).
Gritli, Diminutivform af *Grit* (af Margareta), et schweizisk Kvindenavn.

51 *Sennerhytte* (Tysk) Sæterhytte (i Tyrol og Schweiz), hvor Alpehyrden bor om Sommeren. Tjener tillige som Stald og Plads for Tilberedning af Osten.
La du, da dui Omkvædet efterligner Tyrolervisernes Jodlen.

52 Sang paa Fjeldet (1832). Skrevet til en Schweizermelodi, som en af Winthers Venner, Koncertmester J. F. Frølich, havde nedskrevet og gjort ham bekendt med.
Trensen let Bidsel uden Stænger.
Nina Navnet er almindeligt i schweiziske Folkesange.

53 Matrosen.
Skrevet i Studenterforeningen 1825.
engelske Blus og Brande Københavns Bombardement 1807.

55 *Baadsmandsmæt* Underbaadsmand, Underofficer paa et Orlogsskib. [Hollandsk *maat* Fælle, Kammerat].
Rud Otte Rud [1520—65], kendt fra Svenskekrigen, hvor han overtog Kommandoen efter Herluf Trolles Død (1565), gjorde sig især berømt i det blodige Slag i Farvandet mellem Nydyb og Bornholm. Blev taget til Fange. Døde nogle Maaneder senere af Pest i Fængsel paa Svartsjö Slot i Mälaren.

55 Elskovsseglet (1829).

60 En Sommernat (1834).
En Analyse findes af Hans Brix i »Gudernes Tungemaal«.
Kærlighedens Bliv Kærlighedens Skaberord, Skaberbud, Besjælingskraft.

64 Aftenmøde (1835)
stalke gaa med lange, høje Skridt, som paa Stylter.

66 *Reel og Contraseire* gamle Turdanse. *Reel* nævnes ofte i Skildringer af dansk Bondeliv, sjældnere »*Con*-

fra Sejer« (saaledes i »Landsbyliv i Hornsherred« i »Danmarks Folkeminder« Nr. 4, Side 57) eller *Kontrasejre* (i »Fra Hedeboegnen« i »Danmarks Folkeminder« Nr. 26, Side 120).

67 Sielland. Paabegyndt i Rom og færdigskrevet i København 1834.

68 *Kærm* Ramme, Indfatning (Sml.: Vindueskarm, Dørkarm, Brøndkarm).
Brokken Grævlingen.

69 *vøtret* forsynet med bølgeformede Striber eller Figurer.
Krogen eller Ørekrogen var det gamle Navn paa det Slot, der anlagdes af Erik af Pommern (1423) og paa hvis Plads Frederik den Anden lod opføre Kronborg.
Volmers Slot Vordingborg Slot, bygget af Valdemar den Første. Men især er Valdemar Atterdags Navn knyttet til det med Gaasetaarnet (se »Henrik og Else«). Sammen med Gurre var Vordingborg hans Yndlingssted.
Næs Refsnæs Odde.
Axelstad København, efter Absalons »danske« Navn Aksel.
Langlegen (især Norsk) langagtigt Strengeinstrument i Smag med Citren.

70 *Fra Høiden, over Skoven* Strofen er et Erindringsbillede af Udsigten fra Præstegaardshaven i Fensmark. Se *Indledning* Side VI.
Brasen Fisk af Karpeslægten. Gisselfeld var kendt for sine Fiskedamme. Til Slottet hørte ogsaa en *Dyrehave*.

71 *Skovklosters Haller* Herlufsholm. I Næstved grundlagdes 1135 et Kloster, der omkring 1200 blev flyttet ud Nord for Byen, hvor det efter sin Beliggenhed blev kaldt Skov-Kloster. Ved Reformationen inddrog Kronen Klostergodset og 1560 kom det i Herluf Trolles Besiddelse. Han skænkede det til Stiftelsen af en lærd Skole for »Ædlinger og andre ærlige Mænds Børn i Danmarks Rige«.
Pebling gl. Betegnelse for Latinskoleelev.
Søkrigens Kjæmpe fører med Slottet Passiar. Det er

sandsynligt — som antydet af Vilh. Andersen — at Strofen er et Erindringsbillede fra et af Kobberne i Erik Pontoppidans »Danske Atlas«, hvoraf anden Tomus giver Beskrivelsen af »det Siælandske Stift«. Kobberet viser Kronborg og Øresundsindløbet, fuldt af Skibe, hvoraf et udveksler Hilsningssalut med Slottet. I Teksten (Side 269) skriver Pontoppidan: »*Cronborgs* Slot og Fæstning er, efter Navnet, noksom bekiendt, baade uden og indenlands, særdeles hos de Nationer, som drive nogen Handel og Søfart i Øster-Søen, da deres Skibe der maa stryge Seil, og med nogle Canon-Skud hilse det Kongelige Danske Søe-Flag, som sædvanligen vayer fra een af Bastionerne«.

72 *Da sætter den gamle Konge sig paa sin hugne Steen.* I Frederiksborg Slotshave vises endnu Chr. IV's Sten med hans indhugne Navnetræk og Aarstallet 1628.
I Hledres tætte Skove — Gudinden Herthas Vogn. Tacitus's Beskrivelse af Germanernes Nerthus-Dyrkelse (»Germania« Kap. 40) var af Oldforskerne i det 17. og 18. Aarh. (Ole Worm, Stephanus, H. P. Anchersen) lokaliseret til Sjælland og nærmere bestemt Ærtedalen ved Lejre. Ved en Misforstaaelse (Tekstens *Nerthum* læst som *Hertham*) var Gudindens Navn opfattet som *Hertha* og Ærtedalen blev omdøbt til Herthadalen. Traditionen optoges af Ewald og den senere nordiske Digtning. Om Enkeltheder i Sagnet har Winther kunnet læse i »Danske Atlas«: »*Ærte-dal* .... kalder bemeldte Autor (Stephanus i Udgaven af Saxo 1645) Vallis Hertæ deæ, og at denne formeente Gudinde just her skulle have haft sin mysterieuse Dyrkelse og sit Billede, som paa en Vogn blev omført i Procession, følgeligen bemeldte Ærtedal være det Castum nemus, som Tacitus sætter paa en Ø, der snarere end nogen anden, svarer til Siæland, derom haver vores Høylærde Hr. Justice-Raad og Professor P. J. Anchersen skrevet en heel Bog, til hvilken de henvises, som derom ville vide noget meere«.

73 Til Træet

Træet er den bekendte Lind, som Regensprovst A. C. Hviid 1785 plantede i Regensgaarden.

74 *Musasøn* Videnskabsdyrker, Student.

75 Vandring og Opdagelse

Skrevet til Alvilde Müffelmann [se *Indledning*] til hendes Fødselsdag.

Ren Calad jag spår och tror Bellmanns Epistel Nr. 42: »Rörande kortspelet på Klubben«. *Kalad* er en Kortspilbetegnelse i Triset.

Digtet skildrer en Spadseretur, hvis Udgangspunkt er den Müffelmannske Sommerbolig »Fuglsang« ved den saakaldte Prinsessesti, med Haven strækkende sig ned til Lyngby Sø. Fra Haven gaar de umiddelbart ind i Skoven (omkring Lottenborg) og skraat op over Bakken ud paa Frederiksdalvejen (tidligere kaldet Humletoftevejen). Et Stykke fremme paa den gør de en Afstikker op paa Prindsens Høi [nu Prinsessehøj]. Omtrent fremme ved Skoven omkring Frederiksdal Slot ser de Landstedet Spurveskjul, og da de er fri af Skoven, aabner den vide Udsigt sig for dem over Furesøen med Mølleaaens Udløb og Hjortholmruinen [hvor nu Broen er]. Ad en Vej, der nu ikke helt lader sig paavise, er de gaaet op langs den østlige Side af Furesøen. Kort efter at have passeret Aagesholm (tidligere Kaningaarden) er de drejet af til Venstre ind paa det Næs eller Pynt, der nu af Beboerne kaldes Lokkedam [Luknam; oprindelig Kaninholmen]; her har de vandret omkring og gjort deres Opdagelse: den gotiske Ruin. De er saa gaaet tilbage til Hovedvejen og fortsat ind igennem Skoven eller Parken omkring Næsseslottet (tidligere Dronninggaard) ad Holte til, men er drejet af til Højre og er skraaet over Markerne til Virum og videre til Lyngby.

Den nøjagtige Stedsbeskrivelse og de mange private Hentydninger er som et karakteristisk Træk ved Digtets Genre overtaget fra Bellmanns Epistler, som Digtet i det hele efterligner. Bellmann var takket være Heiberg kommet paa Mode i Tiden. Bellmann-Pasti-

cherne florerede, bl. a. Hertz i Hørsholm-Digtene og Aarestrup i »Charlottenlund«.

Nicolaj Bøgh har i Winther-Biografien kommenteret Digtet (II, 222—231), hvor hans Oplysninger i det følgende er brugt, er det angivet ved en Stjerne.

76 *Ole* *Müffelmanns Gartner. *Peter* *Alvildes Broder. *Baadsmand* *Den, der betjente Christian den Ottende ved dennes Sejladser paa Lyngby Sø.

Hr. Dumenils Kæger *Dumenil havde været Frederik den Syvendes Lærer i Fransk, havde været Napoleons Sekretær paa Toget til Ægypten, havde nok ogsaa deltaget i den græske Frihedskrig, men levede nu i Danmark — en lang Tid i Lyngby — og var undertiden Gjæst i Müffelmanns Hus. Her fortalte han om nogle Vafler, som en Kone, der boede paa Vejen forbi Hummeltofte, lavede, og som man kunde kjøbe; han fik hele Selskabet med dertil, og de overværede da, at en Hundehvalp faldt ned i Vaffeldejen; Madammen tog den op, gned Dejen fra Poterne ned i Fadet og bagte videre.

Svendsens Sommerbal **Svendsen* var Bestyrer paa en Gaard (tilvenstre paa Frederiksdalvejen), som Müffelmann og Tutein ejede i Forening.

Bestyreren holdt hvert Aar et Høstgilde, hvori Müffelmanns og Tuteins ofte deltog.

Ernestine en Søster til Tandlæge Ludvig Voss, der var gift med Alvildes Søster Thora.

77 *Spurveskjul*, et Lyststed, bygget af Maleren Abildgaard. Ligger til Højre ved Vejen lige inden Frederiksdal Slot. Ejedes af kgl. Skuespiller L. P. Eenholm (se *Sterm:* »Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt« I, 361, 1834). Her boede nogle Somre — rimeligvis i Sidelængen — Kunstnerparret Larcher: Pierre Joseph Larcher, Solodanser ved det kgl. Teater, og den bekendte Skuespillerinde Frederikke Nicoline Larcher. Det er aabenbart dem Winther hentyder til.

78 *Fætt'ren* *Fru Müffelmanns Moders Søstersøn Casalis fra Montpellier.

Hiint forfløine Fuglebrev sigter til »Flyv Fugl«, der alt-

saa er skrevet paa Skrænten eller Højen ved Mølle-aaens Udløb af Furesøen, der hvor tidligere Hjortholm Slot — fra det trettende Aarh. — laa.

80 *vermeille* karminrødt. *à merveille* henrivende.
Der paa Pynten staar Capellet Dronninggaard (nu Næsseslottet) kom 1781 i Frederik de Coninchs Besiddelse. Han var en af Datidens store Handelsmænd og efter fransk Mønster gjorde han sit Landslot til Samlingssted for Datidens Matadorer og Kulturmennesker. Omkring Slottet anlagde han en stor Park i italiensk-hollandsk og engelsk-kinesisk Havestil med Lysthuse, Skulpturer, Søjler, Grotter o. s. v. I Dronninggaards Haveomraade var ogsaa Kaninholmen inddraget og Parkstilen havde ogsaa sat sine Spor her. Midt imellem Træer og Buske var rejst en gotisk Ruin, som stod der langt ned i Tiden. Nogle Sten markerer endnu, hvor den stod. Se udførligt i E. Nystrøms »Søllerød Sogn« (1911), hvori Side 218 et Billede af Ruinen.

85 Flugten til Amerika (1833)
Ideen til Digtet fik Winther i det Müffelmannske Hus, hvor Fru Müffelmann en Dag læste et Brev højt, hvori en Søster af hende fortalte om sine to Drenge, Emil og Peter, der havde villet løbe bort for at blive et Par Robinsoner.

89 Dandsen i Skoven (1834)
saa hyt, naar Trommeskindet ramler saa er Pokker løs! naar Trommerne lyder. hyt en gammel Interjektion. ramle (i den ældre Betydning) buldre, rumle.

94 Vaabendragerens Eed (1834)
I *Anmærkninger* til »Nogle Digte« (1835) har Winther nævnet sin nærmeste historiske Kilde til Digtet, en Afhandling i »Danske Magazin« (1747; III, 194) med Titlen »Nogle Lærdes Betænkninger om en gammel Tavle i Stubberop Kirke udi Fyen«. Følgende Sted heraf har han særlig benyttet: »I Sognet er en Tradition om en Pige, som den Nat, Marsk Stig blev indsat i Stubberup Kirke, og efter det Lys, hun uformodentlig saae paa Kirke-Vinduerne, dristede sig til at gaae derhen, og derover fandt et kosteligt Stykke Fløiel, som havde

været ved Liget. Men hendes Brudgom, som kiendte Fløielet, som hun havde sat for sine Puder, slog hende derfor ihiel sin Bryllups-Nat, og heller vilde miste sin Brud, end see, at hans Herres Lig skulde blive røbet, da han havde dræbt en Konge« (196). Her har Winther ogsaa kunnet læse en Beskrivelse af Marsk Stigs Vaaben; »Neden for [ɔ: under Tavlen] staaer hans Vaaben, som er en bleg guul Stierne med 7. Kanter i en mørk blaa Bond eller Feld«.

Winther har dog ikke nøjedes med denne Beretning, men har slaaet op i Arild Huitfeldt og har fundet: »Marsk Stigs Lig bleff hemmeligen ført fra Hielm / oc om Nattertide begraffven udi Hintzeholm Kirke / aff nogle aff hans Svenne / thi de icke vilde / at nogen skulde vide hans Leyersted / at icke paa hans døde Legeme / udi fremtiden skulde skee nogen Grumhed, dog fandtis der en Pige / som om Nattertide / haffde seet Lius udi Kircken / oc hannem at blifue indbaaren; hun gaff siden Presten det tilkiende / oc bleff hans Graff siden randsaget / dog Presten icke viste huem der laa / oc det Fløyel hannem vaar paalagt / bleff aff tagen / oc Pigen fick sin deel der aff. En anden tid hende det sig / at denne Pige fick en aff Marsk Stigs Svenne, som kiende samme Fløyel / oc saa det vaar sat paa en af hendis Puder; hand spurde hende at / huor hun vaar der til kommen / da sagde hun hannem det / oc befryctendis at hun skulde obenbare huor hans Lig vaar / myrde hand hende«. En Undersøgelse af »Sagnet om Marsk Stigs Begravelse« af Hans Ellekilde findes i »Beretning om det andet danske Hjemstavnskursus, Kerteminde« (1925).

97 *Børen* Baaren, Ligbaaren.

99 *Skiven* Bordet, *Bøste* Skinke (Flæskebøste), *Lutendrank* Krydervin, af Mellemnedertysk *lûtterdrank* krydret og afklaret Vin, Klaret.

100 *i Lün og Hue stod* Naar Bruden var danset af Pigelaget satte Brudgommen den sorte Konehue paa hendes Hoved.

Sparlagen Sengeomhæng, her i mere almen Betydning: Teppe.

104 Beppina

Winther sendte Digtet med et Par Castagnetter til Josephine Lütthans, en yngre Søster til hans senere Hustru. I Scribes »Fiorella«, der 1838 blev opført paa Det kgl. Teater, var indlagt den spanske Nationaldans »Cachucha«. Det blev Mode, at unge Piger ved Privatforestillinger eller i Selskaber dansede denne Dans. Josephine Lütthans var en af disse. Med »den landlige Bo ved det danske Sund« menes den Lütthanske Sommerbolig i Skodsborg. Til Frk. Lütthans er ogsaa Digtet »Tak for Blomsterne« (»Samlede Digtninger« II, 3), hvori han takker hende for »Vandring gjennem Moserne, — i Skov, ved Søens Bred, — for »Cachucha« og for Roserne — og al anden Venlighed!«

106 Mathildes Hænder

Skrevet paa Opfordring af Alvilde Müffelmann til hendes Veninde Mathilde Viborg, som Winther havde kendt fra hun var en lille Pige. Hun fik Digtet overrakt af Alvilde paa et Bal (se de to sidste Strofer).

107 *Carrara* By i Mellemitalien, berømt for sine mange Marmorbrud.

110 Ravnens Quide.

Digtet har sit Forbillede i folkelige Fabeldigte som *Bremsen og Fluen* (se Nyerups »Udvalg af Danske Viser« (fra 17. og 18. Aarh.), II, 104, 1821) og Fornyelsen af Genren med Poul Møllers »Torbisten og Fluen« (1818). Ravnen er af Winther skildret som i Folketroen, med Tilknytning til Ordsprog, Talemaader o. s. v.

111 *sødet* kogt

bænkes ved Galgens Kroppe Sml. Ordsproget »Gid du maa blive til Ravnemad« (Peder Syv), Udtryk som Galgenfugl, Ravnebakke (Galgebakke).

112 *Fast Guldet mit Øie blinder* Ravnen (ligesom Skaden) opfattes som tyvagtig. Sml.: Stjæle som en Ravn.

Og hvo, som forstaaer min Tale. Fra de ældste Tider troede man at kunne spaa efter Ravnens Skrig (eller

Flugt). Ravnen var en af Apollos hellige Fugle og Odin havde sine to Ravne.

118 Serenade

I »Sang og Sagn« (1840) oplyser Winther i *Anmærkninger:* »Denne røde Neglike eller Rose,« — fortalte en ung Mand mig, — »som min Herre seer de unge Piger her i Carrara bære over det høire Øre mellem Lokkerne, have de faaet af deres Elskere. Ved Processioner, Spadseregange eller andre Leiligheder, naar man tør nærme sig hinanden, rækker man sin Udvalgte Blomster som en taus Erklæring. Forærer hun den bort til een eller anden medfølgende Veninde, betyder det et Afslag; sættes den derimod paa sin Plads i Haaret, da er man lykkelig. Er der kommet en Kurre paa Traaden mellem et Par, saa sættes Blomsten i Beltet ved venstre Side, ved Hjertet; det betyder stor Sorg! Igaar Aftes, da jeg fulgte Dem, min Herre, omkring, forsømte jeg et Stævnemøde ved Processionen, og da jeg senere indfandt mig ved min Elskedes Vindue, kastede hun mig Rosen i Ansigtet«.

119 *Vigne* landligt Lyststed (i Italien og Frankrig).

122 En Ven

Hvor Fensmark hæver sit Kirketelt Den øverste Del af Taarnet paa Kirken i Winthers Fødeby var tidligere tækket med Teglsten og gik op i en Pyramide.

Vester-Egede By kunde ikke ses fra Præstegaarden. Winther tænker sig Landskabet set i Fugleperspektiv. Se videre Noter til »Siælland« (Side 365).

123 *Sløikjole*, løs, vid Kjole til Smaabørn.

en Løps her i den oprindeligere Betydning »et ungt Menneske, der opfører sig som en Dreng« (P. E. Müller). Vor mere specielle Betydning synes udgaaet fra københavnske Kredse, bruges af Fru Gyllembourg og Heiberg.

123 »*Couche! ici!*« sæt sig!

»*Allons! was spricht der Hund?*« Naa! hvad siger Hunden?

»*Such! apportel*« Hent! bring hid!

124 *Sorte-Søe* den nuv. Gammelsø, en Fjerdingvej fra Fensmark ad Næstved til.

132 Bolero

Spansk Dans med pantomimiske Bevægelser. Danses af et eller flere Par til Akkompagnement af Guitar, Tamburin eller Kastagnetter. Winther skildrer et dansende Par. Selv staar han som Tilskuer.

135 Uden Haab

Har sit Sidestykke hos *Erik Johan Stagnelius* i »*Näcken*«, der synes at være brugt som Fortegning til Winthers Digt. Til Sammenligning hidsættes det i sin Helhed:

Kvällens gullmoln fästet kransa.
Alvorna på ängen dansa,
och den bladbekrönta näcken
gigan tör i silverbäcken.

Liten pilt bland strandens pilar
i violens ånga vilar,
klangen hör från källans vatten,
ropar i den stilla natten:

»Arma gubbe, varför spela?
Kan det smärtorna fördela?
Fritt du skog och mark må liva,
skall Guds barn doch aldrig bliva!

Paradisets månskensnätter,
Edens blomsterkrönta slätter,
ljusets änglar i det höga —
aldrig skådar dem ditt öga«

Tårar gubbens anlet skölja,
ned han dykar i sin bölja.
Gigan tystnar. Aldrig Näcken
spelar mer i silverbäcken.

Digtet er først trykt efter Stagnelius's Død i Hammarskølds Udgave af hans »Samlede Skrifter« (III, 1826). I »Kjøbenhavnsposten« (1830, Nr. 25) havde Winther offentliggjort nogle »Elegier« af Stagnelius i fri Oversættelse (»efterlignede«). De er ikke siden optrykt.

136 Forvandling

Lilien og Rosen er anvendt symbolsk paa samme Maade i Digte »Til Een« Nr. 58 (se Side 294).

136 Helene

Hæld Klippe, Fjeld, Skrænt.

138 *Fortunat* Fortunatus (den af Lykken begunstigede) er Hovedpersonen i en yndet, opr. tysk Folkeroman.

139 *slet* jævn, ukunstlet, ligefrem. Sml.: slet og ret.

142 *Slynge* og *Vædder* gammeldags Belejringsmaskiner.

Murens Krands, Murkransen er den øverste Del af Muren, forsynet med Murtinder eller Skydeskaar.

143 *Damp og Qvalm*. *Damp* Røg; *Kvalm* Luft, der er opfyldt af Støv og Dunster.

Drab Kamp.

146 *Talar* lang, til Anklerne (tali) gaaende Højtidsklædning, ofte om Præstens Embedsdragt.

148 *min Krands* min Jomfrukrands.

150 Fregattens Hjemkomst.

I *Anmærkninger* til »Haandtegninger« (1846) meddeler W. selv, at Digtet er lavet som et Modstykke til *Uhlands:* »Das Schloss am Meer«. Uhlands Digt lyder:

»Hast du das Schloss gesehen,
Das hohe Schloss am Meer?
Golden und rosig wehen
Die Wolken drüber her.

»Es möchte sich niederneigen
In die spiegelklare Flut.
Es möchte streben und steigen
In der Abendwolken Glut« —

»Wohl hab' ich es gesehen,
Das hohe Schloss am Meer
Und den Mond darüber stehen
Und Nebel weit umher.« —

»Der Wind und des Meeres Wallen,
Gaben sie frischen Klang?
Vernahmst du aus hohen Hallen
Saiten und Festgesang?«

»Die Winde, die Wogen alle
Lagen in tiefer Ruh';
Einem Klagelied aus der Halle
Hört ich mit Thränen zu.« —

»Sahest du oben gehen
Den König und sein Gemahl,
Der roten Mäntel Wehen,
Der goldnen Kronen Strahl?

»Führten sie nicht mit Wonne
Eine schöne Jungfrau dar. [>: daher]
Herrlich wie eine Sonne
Strahlend im goldnen Haar?« —

»Wohl sah ich die Eltern beide,
Ohne der Kronen Licht,
Im schwarzen Trauerkleide —
Die Jungfrau sah ich nicht.«

151 Til en Digter

Findes bevaret i Manuskript med Titlen »Til en dansk Digter«. Trykteksten er især i de to første Strofer afvigende fra Manuskriptet (se *Indledningen*). Se endvidere Noterne til »Tilegnelse« (Side 385).

»Hvor Mænd i Aflashoser gaae« af Poul Møllers Studentersang »Hvad er imod Studentens Kaar St. Peders Hat?«

»Men det skal være Folkets Fryd og Taarer« af et

Digtfragment af Poul Møller [Vilh. Andersens Udgave I, 122. 1895].

153 Natten
Skrevet til Thorvaldsens bekendte Basrelief fra 1815. Ingemann, der havde set Relieffet i Thorvaldsens Atelier under sit Ophold i Rom (1818—1819), har skrevet et Digt over det i »Reiselyre« (II; 1820). I »Bertel Thorvaldsen og hans Værker« (II, 13; 1832) har J. M. Thiele givet en Prosaskildring, der slutter sig til disse poetiske Gendigtninger. Oehlenschläger havde behandlet Motivet i to Strofer af Digtet »Freidigt Sommerliv« (i »Langelands Reisen«, 1805), men de er inspireret af græske Myter (hos Pausanias og Hesiodos), der var genfortalt i Karl Philipp Moritz's »Götterlehre« (1791 og 1804).

154 En Moder til Søn
Skrevet i Julies Navn til hendes Søn Henri, der ved hendes Skilsmisse tilfaldt Faderen.

160 Efterklang. Ordet staar ikke i den nuv. alm., men i den opr. Betydn.: Klangen, Tonen, som i fine Instrumenter bliver ved med længe at synge, efter at den er anslaaet.

162 Til Vinter»Lærken

163 *dangle* slentre, drive om.

171 Den hvide Hind
Motivet med den forvandlede Jomfru, der løses af Ridderen, har Winther faaet fra Folkeviserne.
Winthers Behandling er meget fri. Nærmest har han fulgt den Vise, som i »Udvalgte danske Viser fra Middelalderen« (ved Abrahamson, Nyerup og Rahbek, I, 246; 1812) kaldes »Den omskabte Jomfru« (Nr. III). Se »Danmarks gamle Folkeviser« (II, 165).

173 Dandsen ved Glumsø
Glumsø er Navnet paa en Sø mellem Næstved og Sorø, et Par Mil fra Fensmark. Der kendes ingen Sagn om denne Sø. Ideen til at benytte Listen med Uret kan Winther have faaet fra Fortællingen om »Kirkeuhret i Kolding« i Thieles »Danske Folkesagn«.

174 *hyttet* forvaret.

178 Tre om Een

Iblandt Winthers Manuskripter findes nogle Blade med Notitser til Brug for Digtning. Heriblandt (Side 45) følgende Notits:

K. Simrock, Deutsche Volkslieder. ... / Forandret: Tre Soldater komme fra Krigen — hos en Vertinde — elske hendes Datter — Den Ene har hun rakt Haanden — den Anden har hun budt Munden — Den Tredie *vil* eie hende — De Andre ville slaaes om hende — Medens de slaaes vinder den Tredie hende ganske.

Den paagældende Vise findes i to Former i K. Simrocks »Die deutschen Volkslieder« (1851) som Nr. 32 »Der Wirthin Töchterlein« og Nr. 33, der som Overskrift har »Ein Aehnliches«.

Winther har set, at der heri laa Anlæget til en Romance og har noteret den ned *Forandret*. Til Sammenligning trykkes Simrocks Nr. 32.

Es ritten drei Reiter wohl über den Rhein,
Bei einer Frau Wirthin, da kehrten sie ein.

Frau Wirthin, hat sie soviel Gewalt,
Dass sie drei Reiter über Nacht behalt?

Wenn ich soviel Gewalt nicht hätt,
Was wär dann meine Wirtschaft werth?

Frau Wirthin hat sie kein Mägdelein?
»Ich hab nur ein einziges Töchterlein,
Dass soll euch zapfen Bier und Wein.«

Der Erste sprach: »Das Mädchen ist mein,
Ich hab ihm gegeben ein Ringelein.«

Der Andre sprach: »Das Mägdlein ist mein,
Ich hab ihm gegeben ein Glas mit Wein.«

Der Dritte sprach: »Das Mädel ist werth,
Dass wir es theilen mit unserm Schwert.«
(Videre skildres saa, hvorledes de giver Moderen en Sovedrik, skænder og dræber Datteren)
Das Mädchen kriegt ein tiefes Grab,
Die Mörder kriegten ein hohes Rad.

En med denne beslægtet Vise findes i »Des Knaben Wunderhorn«. L. Uhland har benyttet Anslaget og Versformen fra denne til sin Ballade »Der Wirthin Töchterlein« (digtet 1809). Se »Uhlands Werke«, herausg. von Ludwig Fränkel (I, 151).

178 *Fikke* lille Lomme, især Bukselomme.

181 Skatten

Motivet til Visen er taget fra Thieles »Danske Folkesagn« (se Udgaven 1843, I, 341 o. s. v.), Sagnene om Skatte og Skattegravere. Herfra har Winther faaet de almindelige Træk i Folketroen: Ilden som Tegn paa Skatten; Tavsheden som nødvendig under Skattegravningen; Synerne, der af Skattens Vogter iværksættes for at gøre Skattegraveren bange og lokke ham til at tale. I en Afhandling »Draken som skattevaktare« har C. W. von Sydow redegjort for disse fælles episke Træk i Skattegraver-Sagnene (se »Festskrift til E. T. Kristensen«, Side 109).

Oehlenschläger havde benyttet Motivet i Romancen »Skattegraveren« (1803). Winther har benyttet samme Motiv i et af Digtene »Til Een« (se Side 327).

181 *kurer* ruger.

182 *Kongeløsning* forklares af Thiele (341) i en Note: »En *Kongeløsning* d. e. en Sum, saa stor, at man for den kunde løskøbe en fangen Konge«. I »Svanen paa Guldæg« fortælles, at hvert Æg »er en Kongeløsning«.

183 *Vidunderlige Syner* Sml. f. Eks. hos Thiele: »som de fik Grebet fat, og vilde løfte, kom sex smaa Mutus, trækkende et Hølæs ud af Hullet.« (I, 346); eller: »Men neppe havde de sat Spaderne i Jorden, førend alskens forfærdelige Syner kom ud af Høien. ... Da kom et stort Hølæs, trukket af to Haner, ud af Høien, og de trak Læsset tregange rundt om Høien — dog vogtede Alle sig vel for at sige et Ord.« (II, 182).

187 I Hjemmet

Manuskriptet har i første Strofes første Linje vidt i Stedet for Tekstens vildt. Efter Digtet er tilføjet: Skrv. p. Liselund i Aug 1855. Og saa endte jeg Hjortens Flugt.

188 Hvile

Manuskriptet har ingen Titel, men som Overskrift staar: Til en polsk Folkemelodie.

194 Sommerfuglen

Titanen fordum famled Efter den græske Mytologi er det Prometheus, en af Titanerne, der som en Kunstner skaber Menneskene af Ler og med sin Fakkel — Ilden havde han røvet fra Guderne — giver dem Liv. Ofte forbindes Prometheus-Myten med Psyche-Myten, og den almindelige Form er, at Athene maa træde hjælpende til, saaledes at først idet hun fæster Sommerfuglen (Symbolet paa Sjælen) paa Panden af den af Prometheus modellerede Krop, faar den Liv. (Se Roscher: »Lexicon der griech. und röm. Mythologie«, III, 2. Bind, 3236, hvori en Gengivelse af en billedlig Fremstilling paa en romersk Sarkofag).

196 Gjengangeren

Skrevet til Julie og overrakt hende med Aarestrups »Efterladte Digte« (1863), som Winther sammen med Liebenberg udgav, og som han derfor kunde give hende, før Bogen kom i Handelen.

197 I Rom 1854

Sidst i Oktober 1854 havde Winther til sin store Sorg maattet bryde op og rejse til Rom sammen med sin Hustru og hendes Datter af første Ægteskab Ida. Paa sin første Udenlandsrejse (1830—1831) havde Winther boet nogle Maaneder i Rom og haft muntre Dage i Kredsen af de danske Kunstnere, der dannede en hel lille Koloni med Thorvaldsen som Midtpunkt. Fra det første Romerophold er Digtet »Juleaften i Rom« og et Minde derom er »En Sviptour til Rom«. Under Trykket af de forandrede Tilstande i Rom, der forstærkedes ved Længselen hjem (se Side 207), skrev Winther sin Roma-Satire.

den babylonske Sløie Betegnelsen »den babylonske Skøge« brugtes i Middelalderen om Rom af Pavedømmets Modstandere. Winthers er en skemtsom Omskrivning heraf. Sløie betyder uordentligt Fruentimmer, en Sjuske. babylonsk Sml. Aab. 17. 5:

»Babylon den store, en Moder til Skiøger og Vederstyggelighed paa Jorden.«

197 *de syve berømte Høie* de allerede fra klassisk Tid bekendte Høje, hvorpaa Rom er bygget.

den skidengule Flod Tiberens gule, mudderagtige Farve, der skyldes dens Tilløb fra Bjergstrømme, havde hos de romerske Digtere fremkaldt den staaende Betegnelse *flavus Tiberis* (se f. Eks. Horats: Carm. I, 2, 13).

Jeg kom i Kuld og Regn

I Begyndelsen led Winther meget af »Kulde, Feberagtighed og andre Dele« (»Breve fra og til Chr. Winther«, 93).

Til Pyramiden hist, hentyder til Cestius Pyramiden ved den protestantiske Kirkegaard.

For sex, syv Aar omtrent Denne og de følgende Strofer hentyder til Begivenhederne i 1848: Revolutionen og Republikens Proklamation; Pavens Flugt med mange af Kardinalerne og hans Tilbagevenden (6. April 1850), efter at spanske Tropper havde indtaget Rom og genindsat Paven i hans verdslige Myndighed. Paven, Pius IX, der var begyndt som liberal, blev af Begivenhederne ført i Armene paa Reaktionen, og Rom kom under et snævert og bigot Præstestyre, hvis Autoritet blev opretholdt af franske og prøjsiske Bajonetter. Se Raffaele Cesare: »The last days of Papal Rome 1850—1870.« (1909), hvorfra en Del af de følgende Oplysninger er hentet.

197 *Ladron* Italiensk *ladrone* Stratenrøver, Røver.

198 *Nu svulmer Floden op* Tiberen havde den Gang ikke som nu de høje, stensatte Kajer. Oversvømmelser var almindelige, det var ikke usædvanligt, at man kunde sejle med Baad paa Corsoen.

Her vanker aldrig Kjød Hvad Winther i denne Strofe og den følgende særligt sigter til, har Udgiveren ikke kunnet faa oplyst. Det er vel den almindelige Virkning af Dyrtiden.

199 *den rene Vin* Ved den katolske Nadver drikker Præsterne for hele Menigheden.

199 *Igjennem Corso end* Karnevallet udfoldede sig især paa Corsoen og indlededes med et Væddeløb af Ponyer (»de lette Heste«).

Folket traver med, men uden Slør og Maske, Noget Forbud mod Karneval udstedte Paven ikke. Meningen er vist, at Folket paa Grund af de vanskelige Tider efterhaanden ophørte at deltage i Karnevalsfestlighederne. Det var det store internationale *Selskab,* der i Aarene efter Republikens Fald holdt Karnevallerne oppe. (Cesare, Side 61.)

200 *hiin til Slagterbænken gaaer* hentyder til den hensynsløse Politiforfølgelse af mistænkte Revolutionærer.

fri Madonna blev I Nærværelsen af over 200 Biskopper forkyndte Paven (8. December 1854) Dogmet om Jomfru Marias ubesmittede Undfangelse (concepta immaculata), og en Pavebulle derom udsendtes til Kirkens Præster.

Her prentes kun eet Blad. Det eneste Dagblad, *Giornale di Roma,* var rent papistisk.

201 *Ragerier* unyttige Smaating, Ting uden Værdi.

spanske Trappe blandt de fattige Mænd og Kvinder, der holdt til her, hentede Kunstnerne ofte deres Modeller.

Tritonen Springvandet paa »Piazza Barberina«, der er skildret af Ludvig Bødtcher i hans bekendte Digt med samme Navn.

202 *Sommaren synger Jah!* Italiensk *samaro* Æsel, Lastdyr. *Jah* gengiver Æslets Skryden. Sml. i »Hjortens Flugt«: »Han (ɔ: Æslet) rystede sit Hoved og stønned sit I—ah!« (Sangen »Eslet«).

End æde Kunstnerne i Julen deres Grød De skandinaviske Kunstnere i Rom fejrede Juleaften sammen. Thiele fortæller (»Bertel Thorvaldsen og hans Værker«. II, 138): »Juleaften skjenker han (Thorvaldsen) sine Landsmænd, som da sædvanligen samles hos ham, for omkring Julegrøden at følge det fjerne Fædrelands Skikke.«

cinqvecentske Læg cinquecento betyder 500, men er blevet alm. Benævnelse for det 16. Aarhundrede. Cin-

quecentister betegner Højrenæssancens Malere og Billedhuggere som Rafael og Michel Angelo (Buonarotti).

203 Den grønne Bog

Skrevet til Hauch som Tak for »Lyriske Digte og Romancer« (1861), der var indbundet i et grønt Helbind, hvorpaa i Guld var trykt et Horn med Blomster og slyngede Ranker. Hauch skrev og takkede Winther ($^{22}/_{11}$, 61. »Breve fra og til Chr. W.« Side 106): Jeg kan ikke undlade foreløbig med et Par Ord at takke Dem for Deres varme, nydelige, yndige Digt i Anledning af den grønne Bog. En saadan Anerkjendelse fra en Mand, der er saa stemmeberettiget som De, giver Kraft og fornyet Mod og Styrke ..... Endnu engang Tak for Deres Vers, der ere Udtryk for en ædel Digtersjæl, som jeg aldrig skal forglemme.«

205 Med Wessels Digte. Til Carl Snoilsky.

Ved Studentermødet 1862 gjorde Winther den unge svenske Digter Carl Snoilskys Bekendtskab, og denne blev snart en nær Ven af det Wintherske Hus. En Sommer (1863) boede Snoilsky sammen med Winthers paa Lappen ved Helsingør. Se N. B. III, 321 flg.; Arvid Vikström: »Christian Winther och Carl Snoilsky« og Warburgs Snoilsky-Monografi.

205 Til Ludvig Bødtcher

Som Tak for dette Digt sendte Bødtcher et Digt til Chr. Winther, som denne optog i »Brogede Blade«. Bødtchers Digt begynder:

»Mens Sneen dryssed sit kolde Bad,
Og Himlen var mørk at skue,
Faldt pludselig ned som et Rosenblad
Dit yndige Digt i min Stue.«
(Samlede Digtn. X, 57).

Se »Breve fra og til Chr. Winther« (128).

206 Tak for sidst, til Carl Ploug

Ploug havde tilegnet Chr. Winther sine »Samlede Digte« (1861) med et Hyldestdigt. Det er for denne »prægtige Hilsen«, at Winther takker. Til Ploug rettede Winther ogsaa Digtet »Opfordring«. (»Samlede Digtn.«. X, 79).

210 Til en Kilde

211 *Brøndkars* en korsblomstret Plante; Nasturtium aquaticum (L.).

Flæg bruges om Vandplanter med flade, sværdformede Blade, især Iris (Sværdlilje) og Tagrør.

212 *Sneeklokken* Vintergækken

213 *slingre* rokke, bevæge sig fra den ene Side til den anden.

det ene [Hjerte], som har nok af Smerte Digterens Hustru.

214 Sangfuglen ved Oehlenschlägers Grav

Oehlenschläger døde 20. Januar 1850.

215 Det Danske

Begivenhederne i 1864 fremkaldte fra Winthers Haand en Række Krigssonetter, hvoriblandt denne er den bedste.

Dædale Labyrinth, Kunstfærdighed, Indviklethed. Dædalus var Navnet paa en berømt Billedhugger fra den græske Sagntid. Han skal have bygget Labyrinten paa Kreta.

215 Henrik Pingel

Havde været en hyppig og kærkommen Gæst i Winthers Hus. Han faldt den 29. Juni 1864 i en Træfning ved Arnkilsøre paa Als, kun 27 Aar gammel.

217 Sange fra »Genrebilleder«

I »Brogede Blade« offentliggjorde Winther den morsomme og livligt skrevne Romancecyklus »Genrebilleder«, en Fortælling i Form af en Række Situationsbilleder. Bødtcher skrev straks til Winther ($^{5}/_{11}$, 1865): »*Genrebilleder* indeslutte i en phantastisk Ramme en saadan Rigdom af deilige Sange, at dette Afsnit vil blive en sand Guldgrube for vore Componister«.

222 En Smagssag

Ajax, Philoctet, Orest berømte Helte hos Homer og de græske Tragikere.

223 *Isenbaner* Ordet er dannet af Winther selv efter Tysk *Eisenbahn* i Analogi med danske Ord som *Isenkram* og ældre Ord som *Isenbod* (Isenkræmmerbod).

Achilles, Hector Hovedhelteene i de homeriske Digte.

Junoner Juno var den øverste romerske Gudinde, Jupiters Hustru. Bekendt er især Kolossalstatuen af hende i Vatikanet. Modstilles her den nordisk-blide Hebe, maaske med Tanke paa Thorvaldsens Hebe-Statue.

223 *polychromisk* mangefarvet, broget.

TIL EEN.

Titler og Numre. I Førsteudgaverne havde en Del af Digtene egne Titler. De findes anført i Parentes i Noterne til de enkelte Digte. I »Samlede Digtninger« (IV, 1860) blev Digtene forsynet med fortløbende Nummerering. I Indholdsfortegnelsen til nærværende Udgave er disse Tal vedføjet for at lette Citeringen.

Fremkomsi. Digtene er efterhaanden fremkommet i følgende Samlinger: Nr. 1—23 i »Digtninger« (1843); Nr. 24—26 i »Haandtegninger« (1846); Nr. 27—95 i »Lyriske Digte« (1849); Nr. 96—106 i »Nye Digte« (1851); Nr. 107 i »Nye Digtninger« (1853); Nr. 108—115 i »Sang og Sagn« (1858). I »Samlede Digtninger« optryktes alle de hidtil udkomne Digte under Fællestitlen »Til Een«, idet der tilføjedes 24 nye, Nr. 116—139. Hertil er senere kommet 15 Digte »Til Een« i »Brogede Blade« (1865) og 25 i »En Samling Vers« (1872). De i Chr. Winthers Levetid trykte Digte »Til Een« udgør saaledes ialt 177, idet »Samlede Digtninger« faktisk kun indeholder 137 Digte, da ved Nummereringen to Tal (55 og 62) er oversprunget.

I »Efterladte Digte« (1877) findes 32 Digte »Til Een« foruden mange af de saakaldte »Smaa Riim«. Julius Clausen har i »Chr. Winthers Digtcyklus Til Een« (1918) yderligere offentliggjort ca. 50 ikke tidligere trykte. Et Digt »Til Een« findes kun trykt i »Nye Digte« (1851): »Julemorgen«.

Kronologi. Nærværende Udgave følger Winthers Kronologi; kun er to Digte (CXVI, CXVII) flyttet hen i den